

Enis Batur

Oktay Rifat'a Doğru

İÇİNDEKİLER

SUNU	7
TÜRKÇE ŞİİRİN DORUĞUNDA: OKTAY RİFAT	11
NECE: "YENİ ŞİİRLER"DE ATMOSFER VE ZAMAN HAREKETLERİ	21
UZATMALI BİR GARİP	35
OTOMATİK LİRİK YAZI	73
KİTAPLAŞAMAMIŞ METİNLER	81
OKTAY RİFAT'IN ESİ DERGİSİNDEKİ YAZILARI	109

SUNU

“İki elle” (İlhan Berk), “dört kolla” (Ece Ayhan) yazdığımı ilişkin görüşlerin bende yarıyarıya sinsi bir keyiflenme duygusu yarattığını hiçbir zaman saklamadım; buna karşılık, yazan kollarımdan birinin aslında borçlarımı ödemeyi üstlendiğini dile getiren olmadı: Yetişme yıllarımdan başlayarak beni beslemiş, etkilemiş bütün şairleri, yazarları konu edinen denemeler kaleme aldım. Bazılarına borçlarım şüphesiz daha büyüktü, ödemesi geniş zamanlar, emek ve yatırım gerektirmiştir, onların başında geliyor Oktay Rifat.

Kimileri, uzaktan, oğul Samih Rifat’la derin dostluğumuzun bir payını görebilir o etkilenmede, hayır: Oktay Rifat, *Yeni Şiirler*’iyle (1973) beni yaşadığım söz kilitlenmesinden kurtardığında tanışmıyorduk — yollarımız çok sonra kesişecekti.

Büyük şairler, insanlar arasında olmadık köprüler kurar. Selçuk Altun’la dostluğumuzun başlangıcında ortak Oktay Rifat tutkumuz rol oynamış, YKY’nin de tohumunu atan *Oktay Rifat Kitabı*’nı hazırlamam önerisi 1996 yılında kendisinden gelmişti. Bana kalırsa ortaya oldukça nitelikli bir kitap çıkmıştı, bugün neden sırra kadem bastığı konusunda hiçbir fikrimin olmadığını belirtmeliyim.

Selçuk Altun’un Oktay Rifat tutkusu, romanlarının başlığını şairin dizelerinden seçmesiyle sınırlı kalmadı: Kişisel olanak-

larıyla *Seçme Şiirler*'inin Richard Mc.Kane-Ruth Christie ikilisi tarafından çevrilmesini, sonra da Anvil Press yayınevinden İngiltere'de çıkmasını sağladı. Bu kitabın gerçekleşmesini de onun maddî-manevî desteğinin belirlediğini vurgulamak isterim: Oktay Rifat'ın 100. yıldönümü 2014 yılına denk geldiği için, bir yıl öncesinden tatlı diliyle beni deliğimden çıkardığını, içimde yeniden ustanın şiir dünyasına yolcu çıkma isteğini tetiklediğini eklemeliyim burada.

Kitabın güzergâhına ilişkin birkaç noktaya ışık tutmam gerekiyor. Öncelikle, *Oktay Rifat Kitabı*'nda yer almış "Türkçe Şiirin Doruğunda" başlıklı yazımla, 1998 yılında YKY tarafından düzenlenen Oktay Rifat Sempozyum'u için kaleme aldığım, *Yeni Şiirler*'i kuşatan okuma denememi bu toplama almamam düşünülemezdi, çatıyı onlara göre çattığımı söylemeliyim: "Uzattmalı bir Garip" ile "Otomatik Lirik Yazı", Oktay Rifat şiirinin bütününe ele almamı sağlayan yeni bölümler oldu. 'Görsel malzeme'yi bir süsleme ögesi olarak seçmediğime inanıyorum, işlevsel yanı ağır bassın istedim, ikonografyanın.

1991, 1998, 2013: Bu kitabı ören denemelerde, kaçınılmazdı, 'tekrar'ların ortaya çıkmış olmasından tedirginlik duymadım diyemem. Gelgelelim, zorlama yoluyla 'tekrar'lardan kurtulmak bana uygun görünmedi: Tutarlılık peşinde olduğumdan değil, kimi nüans kaygıları adına onları korumayı yeğledim. Bu açıdan bakıldığında, kitap 1991 denemesini açan bir çalışma olarak değerlendirilebilir.

Oktay Rifat'ın kendisi de, ailesi de "yaşamöyküsel veriler" konusunda her vakit duyarlılık göstermişlerdir; bu tavra saygı göstermek kaydıyla şiir-yaşam ilişkisini örtüştürmeye çalıştım. Kimi ayrıntıları Samih Rifat'tan tanıyordum, kimileri için Nesrin Rifat'tan yardım aldım — "özelin özeli"ne fazla sokulmadım metinde. Zaman içinde, Oktay Rifat'ın yapıtıyla ilgili pek çok yazı okudum şüphesiz, onlardan ne ölçüde yararlandımı

şımdır kestiremem; bu kitabın hazırlanış sürecinde, yarıyarıya amatör bir yaklaşım olarak görülebilir belki, kendi payıma Dr. Selahattin Tuncer'in kitabı Şair Oktay Rifat'tan nektar topladığımı belirtmem gerekir.

Kitaba "ek"lediğim 'gençlik ürünleri'nin izine Turan Tanyer'in Taş Mektep'inde rastladım, dostum Faruk Alpkaya ricamı kırmayıp 'malzeme'yi Ankara'dan, Milli Kütüphane'den kotarıp iletti. Yanılıyor olabilirim, o parçalar üç çeyrek yüzyıldır okurdan uzak kalmışlardı. *Esi* dergisindeki, Oktay Rifat'ın kitaplarına girmemiş parçaları ise Selçuk Altun bulup teslim etti bana.

Kitabın, Oktay Rifat'ın yazın adamı kimliğini bütünüyle kuşatmadığını hemen altını çizmeliyim: Oyunlarına, romanlarına sokulmadım hiç, yalnızca şiiri üzerinde odaklandım, bunu yaparken de, bilmem söylemek fazla mı, *hepten öznel* bir okuma merceği kullandım — ötesi edebiyat tarihçilerinin, eleştirmenlerinin alanına giriyor, diye düşünüyorum.

Her öznel okuma için geçerlidir: Poetika zemininden genelde kopmaksızın kimi savlar getiriyor yazdıklarım.

Şüphe mi var: Hepsi tartışmaya, tartılmaya açıktır.